

Ri carta xutz'ib'aj ri Pablo che riglesia k'o Galacia

Ri Pablo kuya pan rutzil kiwach ri hermanos e k'o Galacia

¹ Ri'in in Pablo, in utaqo'n ri Dios. Na e ta k'u juna tikawex taqayom lo we, na e ta juna achi kojyom we; ma e ri Qanimajawal Jesucristo y e ri Qaqaw Dios, ri Jun xuk'astajisaj lo Ruk'ajol chikixo'l ri ekaminaq. ² Junam k'u kuk' konoje ri hermanos e k'o wara wuk', kantz'ib'aj pan wa carta chike riglesias e k'o che ri luwar re Galacia. ³ K'ulu k'u alaq ri unimal rutzil k'u'xaj y ri utzil chomal re ri Qaqaw Dios y re ri Qanimajawal Jesucristo, ⁴ ri xuya rib' pa kamik ruma ri qamak. Xu'an wa' ma e xraj ri' ri Qaqaw Dios che cha' jela' kojresaj lo che ronoje ri na utz taj kaki'an ri winaq chupa taq wa q'ij oj k'o wi. ⁵ Qayaka k'u uq'ij ri Qaqaw Dios waq'ij ora y chiqawach apanoq na jinta chi utaqexik. Amén.

Xa jun ri Utzilaj Tzij re ri Dios

⁶ E ri'in lik kakam wanima' che ma na jampatana xya kan alaq ri Dios, ri xusik'ij alaq ruma ri unimal rutzil uk'u'x ri Cristo, yey ek'u wo'ora e taqem alaq jun k'utunik junwi chwa ri Utzilaj Tzij re ri Cristo. ⁷ Wa' na e ta ke'elawi k'o juna chik Utzilaj Tzij puwi ri Cristo. Pero e k'o jujun xa kakisachisaj na'oj alaq y e kakaj kakijalk'atij ri Utzilaj Tzij re ri Cristo. ⁸ Tob' ne junoq chiqe ri'oj o juna ángel re chila' chikaj kutzijoj juna chik k'utunik che alaq junwi chwa ri Utzilaj Tzij qatzijom chi ri'oj che alaq, peta k'u ri' ri q'atb'al tzij re ri Dios puwi'. ⁹ Jela' pacha' ri nub'i'im loq, kamb'i'ij tanchi wo'ora: We k'o junoq kutzijoj juna

chik k'utunik junwi chwa ri Utzilaj Tzij tom chi alaq, peta k'u ri' ri q'atb'al tzij re ri Dios puwi'.

¹⁰ ¿E neb'a kantzukuj ri'in ri yakb'al nuq'ij chikiwach ri tikawex o e kuaj kan'an janipa ri karaj ri Dios? ¿E neb'a kuaj ri'in kinel chi utz chikiwach ri tikawex? We ta ri'in xa e kantzukuj ri kayak nuq'ij kuma ri tikawex, ri' na in ta saqil aj chak re ri Cristo.

Ri Utzilaj Tzij xtzijox ruma ri Pablo

¹¹ Cheta'maj k'u alaq hermanos: Ri Utzilaj Tzij kantzijoj ri'in na xa ta uch'a'tem juna achi, ¹² na e ta juna achi xya'w chwe y na che tane juna achi xinmaj wi wa'; ma e ri Qanimajawal Jesucristo xq'alajisan chwe.

¹³ Tom chi k'u alaq puwi ri nub'inik nusilab'ik ojertan echiri' nutaqem taq ri kojob'al ke raj judi'ab'; ruk' k'ax xeb'enuternab'ej rutinamit ri Dios ri kikojom rub'i' ri Cristo y lik xintij uq'ij kansach kiwach konoje. ¹⁴ Chikixo'l ri wachb'i'il junam oj k'iyinaq loq, in ri lik xinya wib' che utaqexik taq ri kojob'al ke kan ri qati'-qamam ri oj aj judi'ab'. ¹⁵ Na ruk' ta k'u ri', ri Dios xinucha' lo ri'in echiri' k'amaja' ne kinalaxik, xinusik'ij ruma ri unimal rutzil uk'u'x ¹⁶ y xuq'alajisaj uwach Ruk'ajol chwe cha' e kantzijoj ri Utzilaj Tzij chike ri na e ta aj Israel. Yey puwi wa' na xintz'onoj tane nuna'oj che juna tikawex.

¹⁷ Na xin'ek tane Jerusalem re keb'e'nuwila ri eb'u'anom taqo'n nab'e chinuwa ri'in. Ri xin'ano, e xin'ek Arabia y k'a tek'uchiri' xintzelej tanchi Damasco.

¹⁸ Xik'ow na k'u oxib' junab' echiri' xintzelej Jerusalem re kanweta'maj uwach ri Pedro y xink'oji' chila' ruk' wo'lajuj q'ij. ¹⁹ Yey na xinwil ta kiwach ri jujun chik e taqo'n; xew xinwil uwach ri Jacobo, ruchaq' ri Qanimajawal.

²⁰ Chwach k'u ri Dios kamb'i'ij che alaq: Wa kantz'ib'aj pan che alaq lik qatzij, na raq'ub'al taj. ²¹ Tek'uchiri'

xin'ek tanchi che taq ri luwar re Siria y re Cilicia. ²² Chupa taq la' la q'ij, ri hermanos re riglesias e k'o Judea k'amaja' ne kaketa'maj nuwach ri'in, ²³ xew kitom kab'i'xik: «E rachi xojuternab'ej ruk' k'ax ruma qakojom rub'i' ri Qanimajawal, wo'ora katajin che utzijoxik ri Utzilaj Tzij, yey e ne rire ri lik xraj kusachisaj uwach wa'.» ²⁴ Wuma k'u ri'in ri hermanos e aj Judea lik xkiyak uq'ij ri Dios.

2

Ri e aj wach re riglesia kakita puwi ri chak ku'an ri Pablo chikixo'l ri na e taj aj judi'ab'

¹ Xik'ow na k'u kajlajuj junab' echiri' xin'ek tanchi Jerusalem ruk' ri Bernabé, yey xink'am b'i ri Tito quk'. ² Xin'ek k'ut, ma ri Dios xuq'alajisaj chwe chirajawaxik kinopon chila'. Xqamol k'u qib' xew kuk' ri e aj wach re riglesia y xinq'alajisaj chikiwach ri Utzilaj Tzij kantzijoj chike ri na e ta aj judi'ab'. E xin'an wa' cha' janipa ri nu'anom chik y taq ri kintajin che u'anik na kasach ta uwach. ³ Wachb'i'il k'u ri Tito yey rire na e ta kuk'il ri e aj judi'ab'; na ruk' ta k'u ri', ri e aj wach re riglesia na xkitaq tane che rire kukoq ri retalil re circuncisión.

⁴ Xqamol k'u qib' kuk' wa e aj wach, ma e k'o jujun na e ta saqil hermanos xkimin kib' chiqaxo'lib'al ri'oj cha' e kakik'ak'alej ri qab'inik qasilab'ik ri oj re ri Cristo, ri Jun xojresaj lo chuxe' ri taqanik ke raj judi'ab'. Xki'an wa' xa re kakaj koj'oji' pakiq'ab' rike. ⁵ Pero ri'oj na xqataqej ta k'ana ri kakib'i'ij cha' jela' na kajalk'ataj ta ri Q'ijsaq re ri Utzilaj Tzij kojom chi alaq.

⁶ E taq k'u raj wach re riglesia ri lik k'o kiwach, tob' na jinta k'o ku'an chwe ri'in we ri petinaq loq k'o kiwach o na jintaj ma chwach ri Dios xa jun qawach; rike na jinta juna k'ak' tzij xkikoq puwi ri nuk'utunik ri'in. ⁷ Y na xew ta wa', ma xkimaj usuk' e ri Dios xya'w panuq'ab' ri'in rutzijoxik

ri Utzilaj Tzij chike ri na e ta aj judi'ab', jela' pacha' xya'i' che ri Pedro rutzijoxik wa' chike ri e aj judi'ab'.* ⁸ Ma ri Dios, ri xutaq b'i ri Pedro re ku'ana utaqo'n chikixo'l ri e aj judi'ab', e xtaqaw b'i we'in re kinu'ana utaqo'n chikixo'l ri na e ta aj judi'ab'. ⁹ Ek'u ri Jacobo, ri Pedro y ri Juan, ri lik k'o kiwach pa riglesia, xkimaj usuk' e ri Dios ya'yom wa jun chak chwe. Xkiya k'u ri' ri kiq'ab' chwe ri'in y che ri Bernabé, k'utub'al re oj chi kachb'i'il rike. Y xuk'ul kik'u'x kojchakun ri'in y ri Bernabé chikixo'l ri na e ta aj judi'ab', yey rike e kechakun chikixo'l ri e aj judi'ab'. ¹⁰ Xew k'u lik xkitz'onoj chiqe na keqamesk'utaj ta ri e nib'a'ib' y wa' lik e kacha nuk'u'x che u'anik.

Ri Pablo kuch'a'b'ej upa ri Pedro

¹¹ Na ruk' ta k'u ri', echiri' ri Pedro xk'un pa ri tinamit Antioquía, ri'in e la' chiwachil lik ko xinch'a'b'ej upa ruma ri na usuk' taj katajin che u'anik. ¹² Ma ri Pedro xaqi kawa' kuk' ri hermanos na e ta aj judi'ab', no'l echiri' xek'un jujun e petinaq Jerusalem pa riglesia pa k'o wi ri Jacobo, xresaj rib' chikij ri na e ta aj judi'ab' y na xwa' ta chi kuk', ma kuxi'ij rib' chikiwach ri lik keb'ok il che ri retalil re circuncisión.† ¹³ Ek'u ri hermanos e aj judi'ab' xki'an ke ruk' ri Pedro, yey ri Bernabé xpacha'b' ne kuk' wa' wa xa keb' kupalaj. ¹⁴ Echiri' ri'in xinwilo na e ta kaki'an jela' pacha' ri kub'i'ij ri saqil k'utunik re ri Utzilaj Tzij, jewa' ximb'i'ij che ri Pedro chikiwach konoje ri kimolom kib': «Rilal, lal kuk'il raj judi'ab' yey ka'an e la pacha' ri kaki'an ri hermanos na e ta aj judi'ab' y na kataqej ta chi la jujun che ri taqanik ke raj judi'ab'. ¿Sa' k'u uchak ri' kab'i'ij

* **2:7** “Ri e aj judi'ab'”: Pa ri ch'a'tem griego kub'i'ij “ri e re ri circuncisión”.

† **2:12** “Ri lik keb'ok il che ri retalil re circuncisión”: Wa' e jujun aj judi'ab' kikojom chi rub'i' ri Cristo pero kakib'i'ij chirajawaxik chike ri na e ta aj judi'ab' kakikoj ri retalil re circuncisión cha' kekolob'etajik.

rilal chike ri na e ta aj judi'ab' chirajawaxik kakitaqej wa taqanik ke ri e aj judi'ab'?»

Kojkolob'etajik ruma ri kub'ulib'al qak'u'x ruk' ri Cristo

¹⁵ Ri oj aj judi'ab', chwi qalaxik loq, na oj ta aj palajiy tzij pacha' ri jujun chik tinamit na jinta Rutzij Upixab' ri Dios kuk'. ¹⁶ Na ruk' ta k'u ri', qeta'am na jinta junoq ku'an jusuk' che rib' ruma kutaqej ri taqanik ke raj judi'ab'; ma ri lik chirajawaxik wi e ri kub'ulib'al k'u'xaj ruk' ri Qanimajawal Jesucristo. E uwari'che ri'oj xqakoj rub'i' cha' jela' Rire ku'an jusuk' chiqe xew ruma ri kub'ulib'al qak'u'x ruk' y na ruma ta ri kaqataqej juna tzij pixab'. Ma na jinta junoq ku'an jusuk' che rib' ruma kutaqej ri taqanik ke raj judi'ab'. ¹⁷ Ek'u ri'oj lik kaqaj koju'an jusuk' chwach ri Dios xew ruma ri kub'ulib'al qak'u'x ruk' ri Cristo; yey we chikiwach k'u jujun chik, oj aj mak ruma na kaqataqej ta chi ri kitaqanik rike, ¿e nawi ke'eloq koju'ana aj mak ruma ri kub'ulib'al qak'u'x ruk' ri Cristo? ¡Na e ta ri! ¹⁸ Ma we kank'osoj tanchi lo uwach ri nuk'aqom chub'i, ri' e ke'eloq in jun aj palajiy tzij. ¹⁹ Ri'in xinya wib' che u'anik ronoje ri taqanik ke raj judi'ab' cha' jela' kan'an jusuk' che wib', pero xinmaj usuk' na ruma ta wa' ku'an jusuk' junoq chwach ri Dios; ek'u wo'ora nuya'om wib' che uloq'nimaxik ri Dios ruk' ronoje ri nuk'aslem.

²⁰ Jek'ula', ri nuk'aslemal na we'in ta chik, ma e re ri Qanimajawal Jesucristo. E pacha' xinkam chwa ri cruz junam ruk' ri Cristo. Wo'ora che ri nuk'aslem, ronoje ri kan'ano e ruma ri kub'ulib'al nuk'u'x ruk' Ruk'ajol ri Dios, ri lik k'ax xinuna'o y xuya rib' pa kamik wuma ri'in. ²¹ Na kuaj ta k'ut kank'aq b'i uq'ij ri unimal rutzil uk'u'x ri Dios; ma we ta k'o junoq kuriqo ku'an jusuk' che rib' chwach ri Dios ruma utaqem ri tzij pixab', ri' na jinta kutiqoj rukamik ri Cristo.

3

Kaqaq'ul ri Ruxlab'ixel ri Dios ruma xqakoq ri Utzilaj Tzij

¹ ¡Toq'o' wach alaq aj Galacia! Lik ko 'anom che ri k'u'x alaq. ¿China xsokoso'n e alaq cha' na kakoj ta chi alaq ri Q'ijsaq? Ma lik xq'alajisax chiwach alaq sa' ke'elawi rukamik ri Qanimajawal Jesucristo chwa ri cruz. ² B'i'ij alaq wa' chwe: ¿Xk'ul alaq ri Ruxlab'ixel ri Dios ruma xtaqej alaq ri taqanik ke raj judi'ab' o ruma xta alaq ri Utzilaj Tzij y xkub'i' k'u'x alaq che? ³ ¿Su'chak lik 'anom ko che ri k'u'x alaq? Ma ri b'inik silab'ik alaq chwach ri Dios xjeq lo alaq ruma ruchuq'ab' ri Ruxlab'ixel ri Dios, yey wo'ora ¿ka'aj kami alaq ri' kak'isb'ej alaq wa' xa ruk' ri chuq'ab' ralaq? ⁴ ¿Na jinta kami utiqom ri' che alaq janipa taq ri k'ulum alaq ruma ri Ruxlab'ixel ri Dios? Na kankoj ta k'ana ri'in we wa' na jinta utiqom che alaq. ⁵ Ma echiri' ri Dios kuya ri Ruxlab'ixel che alaq y ruk' ruchuq'ab' ku'an nimaq taq milagros chixo'l alaq, ¿su'anik ku'ano? ¿E nawi ruma taqem alaq ri taqanik ke raj judi'ab' o e ruma xta alaq ri Utzilaj Tzij y xkub'i' k'u'x alaq che?

Ri kub'ulib'al uk'u'x ri Abraham ruk' ri Dios

⁶ Ri Abraham xkub'i' uk'u'x ruk' ri Dios* y ruma k'u ri x'ani' jusuk' che. ⁷ E uwari'che, chirajawaxik keta'maj alaq wa': E janipa ri lik kub'ul kik'u'x ruk' ri Dios, ri' e ralk'o'al kan ri Abraham. ⁸ Ruch'a'tem ri Dios xex chi ub'i'im wi lo pakiwi ri na e ta aj Israel, we rike kakub'i' kik'u'x ruk' ri Dios, keb'u'an jusuk'. Ma jewa' ri utzilaj tzij xb'i'x lo ojertan che ri Abraham:

Awuma ri'at, ri Dios keb'u'an bendecir konoje taq ri tinamit che ruwachulew. *Gn. 12:3*

* **3:6** Ri Abraham xukojo ri Dios e ku'ana janipa ri xub'i'tisij che. Gn. 15:6

⁹ Jek'uri'la', konoje ri kakub'i' kik'u'x ruk' ri Dios kakik'ul na ri utz kape ruk' Rire, jela' pacha' ri xuk'ul ri Abraham ruma xkub'i' uk'u'x ruk'.

¹⁰ Konoje ri kikub'am kik'u'x kekolob'etaj xa ruma kakitajej u'anik ri tzij pixab', ri' e k'o chi chuxe' ri q'atb'al tzij re ri Dios, ma jewa' tz'ib'italik:

China k'u ri na ku'an ta janipa ri taqanik

tz'ib'ital kan chupa ri Tzij Pixab',

ri' k'o chi chuxe' ri q'atb'al tzij re ri Dios *Dt. 27:26*

kacha'. ¹¹ Kaq'alajin k'u ri', na jinta junoq ku'an jusuk' che rib' chwach ri Dios ruma kutaqej ri Tzij Pixab', ma jewa' tz'ib'italik:

Ri e jusuk' chwach ri Dios,

k'o kik'aslemal ruma ri kub'ulib'al kik'u'x ruk' Rire *Hab.*

2:4

kacha'.

¹² E junoq kuch'ob' raqan kakolob'etaj ruma kutaqej ronoje ri Tzij Pixab', ri' na kub'ul ta uk'u'x kakolob'etaj ruma ri kub'ulib'al uk'u'x ruk' ri Cristo. Yey jenewa' kub'i'ij Ruch'a'tem ri Dios:

China ri ka'anaw re ronoje ri kub'i'ij ri Tzij Pixab',†

ri' k'o uk'aslemal chwach ri Dios ruma ku'an wa' *Lv.*

18:5

kacha'.

¹³ Ri Cristo xojresaj chuxe' ri q'atb'al tzij k'o paqawi' ruma xqapalajij Rutzij Upixab' ri Dios; xu'an k'u wa' echiri' xuya rib' paqak'axel ri oj aj mak, ma jewa' ri tz'ib'ital kan pa Ruch'a'tem ri Dios:

Chwach ri Dios, itzel uwach junoq katzayab'ax chwa juna

che!.‡

Dt. 21:23

† **3:12** Xew ri Qanimajawal Jesucristo xch'ijow u'anikil ronoje Rutzij Upixab' ri Dios. ‡ **3:13** Wa' e x'an ojertan echiri' kaq'at tzij puwi juna aj mak, kakamisaxik y katzayab'ax chwa juna che'.

¹⁴ E xu'an wa' ri Qanimajawal Jesucristo cha' ri rutzil uk'u'x ri Dios, ri xb'i'tisix che ri Abraham, kaya'taj na pakiwi ri na e ta aj Israel ruma ri Cristo; y jek'ula' ruma ri kub'ulib'al qak'u'x, qonoje kaqak'ul ri Ruxlab'ixel ri Dios b'i'tisim chi uloq.

¹⁵ Hermanos, ri u'anom ri Dios kanjunimaj ruk' ri kaki'an ri tikawex cha' kamaj alaq usuk': Echiri' keb' achijab' kaki'an juna tzij chikiwach y kakijikib'a' uwach, lik na utz ta k'u ri' we jun chike kutzelej uch'a'tem che ri ub'i'im chik o kukoj uwi' ri kijikib'am chik. ¹⁶ Ek'u ri Dios xuya rub'i'tisinik che ri Abraham y che kan ri Jun ralk'o'al. Rutzij Upixab' ri Dios na jetawa' kub'i'ij «chike kan rawalk'o'al», pacha' e uk'iyal tikawex, ma jewa' kub'i'ij «che kan ri Jun awalk'o'al»; wa' ke'elawi e ri Cristo.* ¹⁷ Wa kintajin che ub'i'ixik e wa': Ri Dios xu'an jun tzij ruk' ri Abraham. Xik'ow na k'u cuatrocientos treinta junab' k'a echiri' ri Moisés xutz'ib'aj kan ri taqanik re ri Tzij Pixab'. Ek'u wa taqanik na utz taj kuyoj wa nab'e tzij y na kuyoj tane ri xub'i'tisij lo ri Dios. ¹⁸ Ma we ta kaqak'ul rub'i'tisim ri Dios ruma kaqataqej ri Tzij Pixab', ri' na e ta ruma ri b'i'tisinik xu'an ri Dios; no'j ri xusipaj ri Dios che ri Abraham e ruma ri b'i'tisinik u'anom chi che.

Ruchak ri Tzij Pixab' tz'ib'ital kan ruma ri Moisés

¹⁹ ¿Sa' k'u ruchak ri' ri Tzij Pixab' tz'ib'ital kan ruma ri Moisés? E cha' kuq'alajisaj chike ri tikawex sa' taq ri kimak chwach ri Dios. Y jela' u'anom loq k'a che ruk'unib'al ri Jun Alk'o'al b'i'tisim loq, wa' e ri Cristo; ma che Rire x'an wi wa' wa b'i'tisinik. Ri Tzij Pixab' xtzijox kuma ri ángeles che ri Moisés cha' rire kuq'atisaj chikiwach ri tinamit; ²⁰ no'j ri Dios echiri' xu'an rub'i'tisinik che ri Abraham, na jinta junoq xq'atisan ri tzij chikiwach, ma e Rire xuq'atisaj

* 3:16 Gn. 12:7

rutzij che ri Abraham y na xajawax ta k'u junoc chik. ²¹ E uwari'che, echiri' ri Dios xuya Rutzij Upixab' che ri Moisés, ¿e nawi xujalk'atij ri b'i'tisinik u'anom chi che ri Abraham? Na e taj. Ma we ta e ri', e ri Tzij Pixab' kaya'w ri qak'aslemal chwach ri Dios, y koju'an k'u jusuk' ri' ruma ri kaqataqej ri tz'ib'ital kanoq. No'j na e ta u'anom ri'. ²² Ma chupa ri Tzij Pixab' tz'ib'ital kanoq, kaq'alajinik qonoje ri oj tikawex oj k'o puq'ab' ri mak; e uwari'che lik kajawax ri b'i'tisinik u'anom lo ri Dios chike ri kakub'i' kik'u'x ruk' ri Qanimajawal Jesucristo.

²³ Echiri' k'amaja' kak'un ri Jun kakub'i' qak'u'x ruk', e ri Tzij Pixab' xojuchajij y xuk'am lo qawach cha' kakub'i' qak'u'x ruk' ri Cristo echiri' kopon ruq'ijol kaq'alajisax ri Utzilaj Tzij chiqawach. ²⁴ Ek'u ke'elawi, ri Tzij Pixab' tz'ib'ital kan ruma ri Moisés xojuchajij y xuk'ut chiqe ri kajawaxik kaqamajo, pacha' chi oj ak'alab'; xuq'alajisaj k'u pan ruk'unib'al ri Cristo cha' ruma ri kub'ulib'al qak'u'x ruk' Rire, ri Dios ku'an jusuk' chiqe. ²⁵ Ek'u wo'ora kub'ul chi qak'u'x ruk' ri Cristo, jek'ula' na oj jinta chi chuxe' ri Tzij Pixab' ri xuk'am lo qawach ojertan. ²⁶ Ma onoje ralaq alaq chi ralk'o'al ri Dios ruma ri kub'ulib'al k'u'x alaq ruk' ri Qanimajawal Jesucristo. ²⁷ Onoje k'u ralaq ri xk'ul alaq ri bautismo chupa rub'i' ri Jesús, wo'ora alaq chi re ri Cristo y kak'ut k'u alaq wa' ruk' ri b'inik silab'ik alaq. ²⁸ Xa jun 'anom alaq chwach ri Dios, tob' jujun che alaq e kuk'il raj judi'ab' o na e ta kuk'il, tob' ne jujun che alaq e aj chakib' eloq'otalik[§] yey jujun chik kechakun pa ke rike, tob' achi o ixoq; ma onoje ralaq, xa jun 'anom alaq ruma alaq k'o puq'ab' ri Qanimajawal Jesucristo. ²⁹ Yey we alaq re ri Cristo, ri' alaq ralk'o'al ri Abraham yey kak'ul k'u alaq ri sipanik ub'i'tisim lo ri Dios.

§ 3:28 “E aj chakib' eloq'otalik”: Kil “esclavo” pa vocabulario.

4

¹ Kamb'i'ij k'u wa' che alaq: Echiri' k'a ch'uti'n ruk'ajol juna b'eyom, e junam ruk' pacha' juna aj chak pa ja. Tob' ne e rire ri rajaw ronoje ri b'eyomalil, pero wa' k'amaja' kak'o'ji' puq'ab' ² ma k'a k'o' pakiq'ab' ri e chajal re y ri kakichakuj rub'itaq re, kopon na ruq'ijol b'i'tal kan ruma ruqaw echiri' kel chuxe' ri taqanik ke rike. ³ Jek'ula' qak'ulumam ri'oj ojertan, e pacha' oj ak'alab' k'a oj k'o' puq'ab' ri taqanik kojotal che ruwachulew. ⁴ No'j echiri' xopon ruq'ijol cha'tal chi lo ruma ri Dios, Rire xutaq lo Ruk'ajol, ri xalax ruma jun ixoq y xalax chuxe' ri taqanik re ri Tzij Pixab' tz'ib'ital kan ruma ri Moisés. ⁵ Rire xk'unik cha' kojukolob'ej ri oj k'o' chuxe' wa taqanik, y jek'ula' koju'ana oj ralk'o'al ri Dios. ⁶ E uwari'che, ruma oj chi ralk'o'al ri Dios, Rire xutaq lo ri Ruxlab'ixel Ruk'ajol chupa ri qanima'; y ruma k'u ri Ruxlab'ixel, utz kaqab'i'ij che ri Dios: «¡Tat, Lal Nuqaw!» kojcha'. ⁷ E uwari'che na lal ta chi pacha' jun aj chak k'o' puq'ab' juna patrón, ma wo'ora lal ralk'o'al ri Dios. Y ruma lal ralk'o'al, Rire kuya na che'la janipa ri ub'i'tisim chike ri ralk'o'al.

Pixab'anik chike ri ketzelej tanchi chuxe' ri taqanik na re ta ri Dios

⁸ Paqatzij wi, rojertan echiri' na eta'am ta alaq uwach ri Dios, ralaq e keloq'nimaj alaq taq ri tiox, ri lik kewi na e ta dios. ⁹ Ek'u wo'ora eta'am chi alaq uwach ri Dios, o ri más jusuk' ub'i'xikil e “ralaq eta'matal chi wach alaq ruma ri Dios”. ¿Sa' k'u ub'e ri' kaya tanchi ib' alaq chuxe' taq ri taqanik na il ta uwach y na jinta uchak? ¹⁰ Ma lik kaloq'nimaj alaq taq ri nimaq'ij re ri jujun q'ij, ri jujun ik', ri jujun junab' yey ruq'ijol ri jachb'al upa taq ri junab'. ¹¹ Lik kub'isoj nuk'u'x ma k'axtaj ri chak nu'anom chixo'l alaq na jinta kutiqoj.

¹² Hermanos, lik kantz'onoj che alaq 'ana e alaq jela' pacha' ri nu'anom ri'in, ma ri'in jela' xin'ano pacha' ralaq.* Yey echiri' xink'oji' uk' alaq na jinta juna k'ax x'an alaq chwe. ¹³ Ma eta'am chi alaq, echiri' xintzizoj ri Utzilaj Tzij che alaq ri nab'e laj, xinkanaj kan uk' alaq ruma jun yab'il in k'o wi. ¹⁴ Yey na tzel ta xinil alaq, na xk'aaq tane b'i alaq nuq'ij tob' e la' k'o wa yab'il chwe. Ma ri x'an alaq e xink'ul alaq, x'an alaq chwe pacha' in jun ángel re ri Dios, pacha' chi e xk'ul alaq ri Qanimajawal Jesucristo. ¹⁵ ¿Pa k'u xkanaj kan wi ri' ri ki'kotemal k'o uk' alaq echiri' xinopon chila'? Ma ri xinwil che alaq e kaya ne anima' alaq kesaj ri wach ralaq cha' kaya alaq chwe ri'in. ¹⁶ ¿Ruma kami ximb'i'ij ri lik qatzij che alaq, e tzel kinil wi alaq ri' wo'ora?

¹⁷ Taq la' la tikawex lik chakojo' lik k'ax kakina' alaq tob' na e ta kakitzukuj ri utz che alaq, ma ri kakaj rike e na kojtaqej ta chi alaq cha' xew e ketaqej alaq rike. ¹⁸ Paqatzij wi lik utz we ralaq ketaqej alaq jujun chik, xew tane we rike e kakitzukuj ri lik utz che ralaq. Jek'ula' kuaj ka'an ralaq wuk' ri'in y na xew ta echiri' in k'o uk' alaq.

¹⁹ Ralaq pacha' alaq walk'o'al, ri'in kantij tanchi k'ax uma ralaq jela' pacha' juna ixoq echiri' kutzir uwach. Y kantij k'u wa k'ax k'a echiri' ri b'inik silab'ik alaq ku'ana pacha' ri re ri Cristo. ²⁰ Lik ne kuaj ta e la' in k'o chila' uk' alaq wo'ora yey na lik ta k'ax kinch'aw paw'i' alaq, ma lik uchapom wanima' ri 'anom alaq.

Ri k'amb'al na'oj chwi rixox Agar y rixox Sara

* **4:12** Ri Pablo echiri' xukoj rub'i' ri Cristo, na xutaqej ta chi ri kojjob'al ke raj judi'ab'. Yey echiri' rire xopon kuk' ri e k'o Galacia, rike na kakitaqej ta ri kojjob'al ke raj judi'ab', ma na e ta aj judi'ab'. Pero xeb'opon jujun k'utunel e petinaq Judea y xkik'ut chike chirajawaxik kakikoj ri kojjob'al ke raj judi'ab'; y jek'ula' ri e k'o Galacia xkijeq kakitaqej wa'.

²¹ Ralaq ri ka'aj alaƣ kak'oƣi' alaƣ chuxe' ri taqanik ke raj judi'ab', kantz'onoj che alaƣ: ¿Na tom ta neb'a alaƣ ri ub'i'im kan ri Moisés chupa ri Tzij Pixab'? ²² Ma tz'ib'ital kanoq ri Abraham xek'oƣi' ka'ib' uk'ajol. Jun chike xalax ruk' rixoq aj chak pa ja; ri jun chik uk'ajol xalax ruk' ri rixoqil.* ²³ E ruk'ajol xalax ruk' rixoq aj chak pa ja, xalaxik xa ruma kino'jib'al rike; no'j ruk'ajol xalax ruk' ri rixoqil, e ub'i'tisim ri' ri Dios che ri Abraham. ²⁴ Ek'u wa' e jun k'amb'al na'oj. Ri keb' ixoqib' e ke'elawi keb' tzij; jun e ri petinaq che ri juyub' Sinaí pa xuya wi ri Dios ri taqanik re ri Tzij Pixab'. Wa' wi'xoq e Agar, yey ri e ralk'o'al rire e ri kakiya kib' chuxe' ri taqanik ke raj judi'ab'. ²⁵ Ek'u ri Agar e kajunimax ruk' ri juyub' Sinaí k'o chila' pa ri luwar re Arabia; yey waq'ij ora wa' e ri e aj Jerusalem, ma wa' wa tinamit e k'o chuxe' taq ri taqanik ke raj judi'ab'. ²⁶ No'j ri “Jerusalem” re chila' chikaj elinaq chi chuxe' ri taqanik ke raj judi'ab' yey ri'oj oj ralk'o'al wa' wa tinamit. ²⁷ Ma jewa' tz'ib'ital kan pa Ruch'a'tem ri Dios:

¡Chatki'kot ri'at ixoq ri na katalan taj, ri na jinta awalk'o'al!

¡Chatsik'in ruma raki'kotemal, ri'at ri na at ik'owinaq ta pa ri k'ax re juna ixoq echiri' kutzir uwach!

Ma ri e ralk'o'al rixoq xoq'otax kanoq, más kek'iyar chikiwach ri e ralk'o'al rixoq k'o rachijil *Is. 54:1* kacha'.

²⁸ Hermanos, ri'oj oj jela' pacha' ri Isaac, ma oj saqil ralk'o'al ri Dios ruma ri b'i'tisinik xu'an Rire. ²⁹ Yey pacha' ri xu'an rojertan, ri xalax xa ruma rurayib'al rachi e xuternab'ej ruk' k'ax ri xalax e chirij ri xraj ri Ruxlab'ixel ri Dios; jek'ula' u'anom wo'ora. ³⁰ Pero ¿sa' ri kub'i'ij Ruch'a'tem ri Dios tz'ib'ital kanoq? Jewa' kub'i'ij:

* 4:22 Gn. 16:15; 21:1-3

E chesaj b'i la rixoq aj chak pa ja junam ruk' ri ralab'. Ma che ri ralab' wi'xoq na kaya'i' ta ri taqal che kuk'ul ri ralab' ri rixoqil ri rajaw ja *Gn. 21:10* kacha'. ³¹ E uwari'che hermanos, ri'oj na oj ta ralk'o'al rixoq aj chak pa ja, ma oj ralk'o'al ri rixoqil ri rajaw ja.

5

Ri Cristo ojresam chi chuxe' ri taqanik ke raj judi'ab'

¹ E chuq'ub'ej ib' alaq che ri kolob'etajik xya'i' chiqe ruma ri Cristo echiri' xojresaj lo chuxe' ri taqanik ke raj judi'ab'; maya tanchi k'u ib' alaq chuxe' ruk'ayewal wa' wa taqanik. ² Chinta na pe alaq. Ri'in Pablo, kamb'i'ij che alaq: We kaya ib' alaq che ukojik ri retalil re circuncisión cha' kak'o'ji' alaq jusuk' chwach ri Dios, ri' na jinta uchak ri Cristo che alaq. ³ Kuaj kamb'i'ij tanchi wa': We juna achi kukoj ri retalil re circuncisión,* ri' chirajawaxik che e ku'an ronoje ri taqanik ke raj judi'ab'. ⁴ Ek'u ralaq, ri kach'ob' alaq e ku'an alaq jusuk' chwach ri Dios ruma ri kataqej alaq wa taqanik, ri' che ri Cristo xesaj wi ib' alaq y e xya kan alaq ri unimal rutzil uk'u'x ri Dios. ⁵ Nol'j ri'oj, ruma ri Ruxlab'ixel ri Dios pa qanima', qoye'em ri q'ij echiri' ri Dios kojuk'ulu ma oj chi jusuk' chwach ruma ri kub'ulib'al qak'u'x ruk' ri Cristo. ⁶ Yey we oj re ri Qanimajawal Jesucristo, na jinta chi ke'elawi we kaqakoj ri retalil re circuncisión o we na kaqakoj taj. Ma ri lik chirajawaxik e ri kub'ulib'al qak'u'x ruk' ri Cristo, yey wa' e kaqak'ut ruma ri rutzil qak'u'x.

⁷ Ri b'inik silab'ik alaq ruk' ri Cristo xjeq lo alaq chi utz. ¿China xq'aten e alaq cha' na kab'in ta chi alaq chupa ri Q'ijsaq? ⁸ Ri Dios, ri xusik'ij alaq, na e ta xuk'ut

* **5:3** Wa' e kach'a't pakiwi ri na e ta aj judi'ab', ri xkikoj ri retalil re circuncisión ma e xkich'ob'o ruk' wa' kakiriq ri kolob'etajik.

wa' che alaq. ⁹ Masach chik'u'x alaq wa': «Echiri' ke'ek jub'iq' levadura chupa ri q'or re pam, wa' kusipowirisaj upa ronoje.» Wa' e ke'eloq: E junoc na saqil ta runa'oj, kusachisaj ri kina'oj ri jujun chik. ¹⁰ Ruma k'u qaya'om qib' ralaq y ri'in puq'ab' ri Cristo, e lik kub'ul nuk'u'x na jinta juna chik na'oj alaq puwi wa' chwa ri kanch'ob' ri'in. Yey we k'o junoc kusachisaj na'oj alaq, k'o chi ri' ri q'atb'al tzij re ri Dios puwi', xa tob' chinoq.

¹¹ Ek'u ri'in hermanos, we ta e la' kamb'i'ij chirajawaxik kakoj ri retalil re circuncisión che junoc cha' kakolob'etajik, ri' raj judi'ab' na kech'o'jin ta chi wuk' y na tzel tane kakita ri tzijonik kan'an puwi rukamik ri Qanimajawal Jesucristo chwa ri cruz. No'j na je ta la' u'anom. ¹² Ek'u chike ri kakisachisaj na'oj alaq, jta ne asu kiq'ata b'i ri kulewall!

¹³ Ma ralaq hermanos, xsik'ix alaq cha' na kak'o'ji' ta alaq chuxe' ri taqanik ke raj judi'ab'; xew k'u matz'ila' ri b'linik silab'ik alaq ruk' taq ri rayib'al re ri ti'jil alaq. E nimaj ib' alaq chiwach alaq ruk' rutzil k'u'xaj. ¹⁴ Ma ronoje ri taqanik re ri Moisés katz'aqat uwach ruk' wa ch'a'tem: «K'ax chana'a rawatz-achaq' jela' pacha' ri k'ax kana' awib' ri'at»* kacha'. ¹⁵ No'j we ralaq kapurij ib' alaq y katij ne ib' alaq chiwach alaq, chajij k'u ib' alaq ri' ma k'axtaj asu kasach ne wach alaq chiwach alaq.

Taq ri rayib'al na utz ta uwach ke ri tikawex

¹⁶ Kamb'i'ij k'u wa' che alaq: E taqej alaq janipa ri karaj ri Ruxlab'ixel ri Dios che alaq cha' jela' na kaya ta ib' alaq che taq ri rayib'al re ri ti'jil alaq. ¹⁷ Ma e rurayib'al ri ti'jil alaq na kuk'ulaj ta rib' ruk' ri karaj ri Ruxlab'ixel ri Dios, yey e ri Ruxlab'ixel ri Dios na kuk'ulaj ta rib' ruk' rurayib'al ri ti'jil alaq. Kikab'ichal k'u ri' kech'o'jin

* 5:14 Lv. 19:18

chikiwach; ruma k'u la', ri ti'jil alaq kuq'atej ri utz ka'aj alaq ka'an alaq. ¹⁸ No'j we e ri Ruxlab'ixel ri Dios ri kak'amaw wach alaq, ri' na jinta alaq chuxe' ri taqanik re ri Tzij Pixab'.†

¹⁹ Lik kaq'alajin uwach taq ri na utz taj kaki'an ri winaq ri kakitajej taq ri rayib'al re ri kiti'jil. Rike e kemakun chirij ri k'ulanikil, kaketz'ab'ej uwa kiq'ij kuk' jujun chik na kik'ulel taj, kaki'an ri ch'ulilaj mak y kakimaj uwach taq ri rayib'al re ri kiti'jil, ²⁰ kakiloq'nimaj uq'ij tiox, kaki'an itz, tzel kekil jujun chik, e aj ch'a'oj, k'ax kik'u'x chikij jujun chik; e aj oyowal, e aj chapanel che ch'a'oj, e aj jachal kipa jujun chik, e aj k'utunel re taq na'oj na utz taj‡ ²¹ tzel kakil jun chik ruma kakirayij ri k'o ruk', e kamisanel, e q'ab'a'relab', kakimol kib' re kaki'an ch'ulilaj mak y kaki'an jujun chik mak pacha' taq wa'. Kamb'i'ij k'u jumul chik che alaq: Konoje wa' na jinta ke kuk' ri ya'tal chike keb'ok pa rutaqanik ri Dios.

Ri kib'inik ksilab'ik ri kitaqem janipa ri karaj ri Ruxlab'ixel ri Dios

²² No'j rujiq'ob'alil ri Ruxlab'ixel ri Dios ruk' junoq e wa': pa ranima' k'o rutzil k'u'xaj, k'o ki'kotemal y k'o utzil chomal; k'o unimal uk'u'x, utz uk'u'x, k'o relej uk'u'x; ri jujun chik kakub'i' kik'u'x ruk', ma janipa ri kub'i'ij, e ku'ana'; ²³ na ku'an ta nim che rib' y kuch'ij uchuq'ab' taq ri rayib'al re ruti'jil. We jek'uri'la' u'anom junoq, na kajawax tane ri' k'o junoq kapixab'an re cha' ku'an ri utz. ²⁴ Janipa ri e re ri Qanimajawal Jesucristo, na kakitajej

† **5:18** Wa' na e ta ke'elawi utz kojmakunik. E ke'elawi ri Ruxlab'ixel ri Dios kojuto'o cha' kaqa'an ronoje ri karaj ri Dios. Ro. 6:15 ‡ **5:20** “E aj k'utunel re taq na'oj na utz taj”: Pa ri ch'a'tem griego wa' también ke'elawi “ri xew kakimol kib' kuk' ri junam kina'oj kuk' rike”.

ta chi[§] ri rayib'al re ri kiti'jil. ²⁵ We ri Ruxlab'ixel ri Dios uya'om ri k'ak' qak'aslemal, qaya'a k'u ri qab'linik qasilab'ik puq'ab' Rire. ²⁶ Maqatzukuj ri yakb'al qaq'ij, maqapetisaj qoyowal chiqawach y matzel meqil jujun chik ruma kaqarayij ri k'o kuk'.

6

Qato'o qib' chiqawach

¹ Hermanos, we xna'b'ej alaq k'o junoq tzaqinaq pa mak, e ralaq ri k'amom wach alaq ruma ri Ruxlab'ixel ri Dios, to'o alaq cha' kayaktajik. Yey chajij ib' alaq ma k'axtaj katzaq ralaq chupa wa' wa xu'an rire. ² To'o ib' alaq chiwach alaq we k'o junoq che alaq k'o pa k'axk'ob'ik, ma jek'uri'la' katajin alaq che u'anik ri tzij xuk'ut kan ri Cristo. ³ Ma we k'o junoq kuch'ob'o lik k'o uwach ruma ri ku'ano yey na e ta k'u u'anom, ri' utukel kusok rib'. ⁴ E uwari'che chirajawaxik wi chiqajujunal kaqach'ob' chi utz puwi ri qa'anom. Y we utz ri qa'anom chwach ri Dios, chojki'kot k'u ri', pero maqa'an k'u nim che qib' xa ruma qa'anom más chikiwa ri jujun chik. ⁵ Ma ri chirajawaxik wi e chiqajujunal kaqak'am b'i ri k'o chiqaqul kaqa'ano.

⁶ We k'o junoq kuk'ut Rutzij Upixab' ri Dios che alaq, chirajawaxik wi kato' alaq rire ruk' ri b'itae e alaq.

⁷ Masokosa' ib' alaq: Na jinta junoq kasokow re ri Dios. E chirij ri kutik junoq, e jela' ri kumolo. ⁸ Ma we junoq e kuya rib' che taq ri rayib'al re ruti'jil, ri' e kuk'am lo ri kamik puwi'. No'j we junoq e kuya rib' che u'anik ri karaj ri Ruxlab'ixel ri Dios, ri' che ri Ruxlab'ixel kuk'ul ri k'aslemal na jinta utaqexik. ⁹ Mojkos che u'anik ri utz y maqoq'otaj ne u'anik wa', ma kopon na ruq'ijol ke'qila uwach rujiq'ob'alil ri qa'anom. ¹⁰ E uwari'che, we k'o

§ 5:24 “Na kakitaqej ta chi”: Pa ri ch'a'tem griego kub'i'ij “kikamisam chwa cruz”.

paqaq'ab' kaqa'an ri utz, e qa'ana k'u ri' wa' chike konoje, y más e qa'ana ri' chike konoje ri kikojom rub'i' ri Cristo.

K'isb'al uch'a'tem ri Pablo che riglesia k'o Galacia

¹¹ Chilape alaq, ruk' nimaq taq letras kintz'ib'an pan che alaq. ¹² Ri jujun kakib'i'ij che alaq e lik chirajawaxik wi kakoj alaq ri retalil re circuncisión, kaki'an wa' xa e cha' na kakijal ta uchi' chikiwach jujun chik y cha' na kape ta k'ax pakiwi' ruma kakitzijoj rukamik ri Cristo chwa ri cruz. ¹³ Ma ri jujun kakimin alaq chupa che ukojik ri retalil re circuncisión, rike na kaki'an tane ronoje ri Tzij Pixab'; xew kakaj kakitak'ab'a' kiq'ij ruma xkoj alaq kitzij. ¹⁴ No'j ri'in na kuaj ta k'ana kantak'ab'a' nuq'ij, xew lik kanyak uq'ij ri Qanimajawal Jesucristo ruma ri xu'an Rire chwa ri cruz. Ruma k'u ri', na kacha ta chi nuk'u'x che taq ri xa re ruwachulew; ronoje wa' e pacha' kaminaq chi chinuwach ri'in; yey ri'in e pacha' in chi kaminaq chwach taq ri xa re ruwachulew. ¹⁵ Ma we oj re ri Qanimajawal Jesucristo, na jinta chi ke'elawi we kaqakoj ri retalil re circuncisión o we na kaqakoj taj; ma ri lik karaj Rire, e ku'an k'ak' ri qab'inik qasilab'ik. ¹⁶ Onoje k'u ralaq ri taqem alaq wa' wa k'utunik puwi ri k'ak' qab'inik, k'ulu alaq ri utzil chomal y ri rutzil uk'u'x ri Dios, junam kuk' rutinamit Israel, ri paqatzij wi e re Rire.

¹⁷ Chwi k'u wo'ora, na kuaj taj k'o juna latz'anel chwe puwi ri nuk'utunik, ma che ri nucuervo q'alaj taq ri k'utub'al re ri k'axk'ob'ik xinik'ow wi ruma in jun aj chak re ri Qanimajawal Jesucristo. ¹⁸ Hermanos, k'ola k'u pa anima' alaq ri unimal rutzil uk'u'x ri Qanimajawal Jesucristo. Amén.

Ri utzilaj tzij re ri kanimajawal Jesucristo New Testament in Achi Rabinal; acr (GT:acrN:Achi)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Achi

Dialect: Rabinal

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Achi

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-18

